

HE 102/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle kielitutkintoja koskevan lainsäädännön muuttamisesta

Kuurojen Liitto ry kiittää mahdollisuudesta antaa kirjallinen asiantuntijalausunto kielitutkintoja koskien. Viittomakielen lisääminen kielitutkintoon on kauan odotettu uudistus. Kansalaisuuslakia muutettaessa (2011) viittomakieli lisättiin kansalaisuuden kielitaitoedellytykseksi, mutta lisääntyneestä maahanmuutosta huolimatta kielitutkintoa ei ole voitu viedä loppuun aikaisemmin. Tarvetta kielitutkinnolle on myös eri alojen ammattilaisilla, jotka työssään käyttävät viittomakieltä. Pitäydymme tarkastelemaan lainsäädännön muutosta viittomakielten näkökulmasta.

Suomalaisen viittomakielen taitotasokuvaimet ja arviointikriteerit ovat valmistuneet jo vuonna 2019. Juuri julkaistussa suomenruotsalaisen viittomakielen elvytysohjelmassa (Revitaliseringsprogram för finlandssvenskt teckenspråk UKM 21:2025, tavoite 23) nostetaan esiin tarve kehittää vastaavat kokeet myös tälle toiselle viittomakielilain (359/2015) mainitsemaalle viittomakielelle.

Yleisiä huomioita

Kuten HE:ssä todetaan, toimeenpanon tasolla ratkaistavana on vielä monia asioita, koska viittomakielen osalta tutkintoja varten on koko ”polku” em. taitotasokuvaimia ja arviointia lukuun ottamatta rakennettava alusta lähtien. Esimerkiksi yhteisen digitaalisen julkaisualustan soveltuminen viittomakielisten videoaineistojen käsittelylle ja kielitutkinnon vastaanottajien rekrytointi ja heille järjestettävä arviointikoulutus vaativat kehittämistyötä. Liitto yhtyy lainvalmistelun lausuntopalautteissa esitettyyn huoleen tiukasta aikataulusta, alueellisesta tarjonnasta ja rahoituksen riittävyydestä.

Kansalaisuuslain muutoksen jälkeen Kuurojen Liitto ry on Maahanmuuttoviraston pyynnöstä (korvauksetta) huolehtinut kuurojen tai vaikeasti kuulovammaisten henkilöiden kansalaisuushakemuksiin tarvituista suomalaisen tai suomenruotsalaisen viittomakielen taidon arvioinneista. Tämä ei ole riittävä eikä taloudellisesti kestävä ratkaisu etenkin nyt, kun lähes kaikkien järjestöjen oma varainkeruu on taloustilanteen heikennyttyä romahtanut ja samaan aikaan järjestöihin kohdistuvat rahoitusleikkaukset vaarantavat perustyötä. V. 2015-24 arviointi on tehty noin 130 henkilölle. Kun huomioidaan muiden kielitutkintoon tulevien henkilöiden tarpeet, on viittomakielen kielitutkinnossa varauduttava osallistujaruuhkaan patoutuneen tarpeen vuoksi.

Näistä syistä Kuurojen Liitto haluaa kiirehtiä asianosaisia tahoja käynnistämään viittomakielen kielitutkinnon valmistelut ripeästi.

Viittomakielen kielitutkinto

Viittomakieltä koskeva lisäys on sijoitettu yleisistä kielitutkinnoista annetun valtioneuvoston asetuksen muutosesitykseen teknisestä näkökulmasta asianmukaisesti. Asetuksen 5 § 2 mom herätti lausuntokierroksella keskustelua mm. viittomakielen aseman vahvistamisesta ja oikeakielisistä termivalinnoista.

Liitto toteaa, että viittomakielen lisääminen kielitutkintojärjestelmään jo itsessään vahvistaa suomalaisen viittomakielen asemaa sekä eri viranomaistahojen että kielitutkintoja järjestävien sekä kielitutkintoihin osallistuvien henkilöiden silmissä. Se, että HE s. 61 esitetyt kielitutkintojen osakokeet eivät oikeakielisyyden näkökulmasta ole symmetriset (sanapari ”puhe/puhuminen ja viittomakieli” vs. ”puhuminen ja viittominen”) on tässä murrosvaiheessa luonnollista. Kieliyhteisö jatkaa keskustelua tästä keskuudessaan, ja joka tapauksessa tutkintojärjestelmää kehitettäessä ja käytettäessä myös termistö tarkentuu. Termit eivät muodosta esteitä asetuksen säätämiseksi ehdotetussa muodossa.

Ehdotettu muotoilu on lainsäädännön näkökulmasta asianmukainen, vaikka esityksestä puuttuvat viittaukset viittomakielilakiin (359/2015) ja kansalaisuuslain (359/2003) 13 § 6 kohdassa mainittuun kielitaitoedellytykseen. VNA-luonnoksen 5 §:n muotoilu on yhdenmukainen näissä lainkohdissa käytetyn termistön kanssa. Tässä vaiheessa, kun ehdotetaan säädettäväksi asetus viittomakielen tutkinnon osakokeista, on ilmeistä, että tarkoitetaan suomalaista viittomakieltä (osa valmistelusta tehty ja mainittu). Tämä ei kuitenkaan sulje pois mahdollisuutta, että myös suomenruotsalaisen viittomakielen tutkinnon valmistelu voitaisiin käynnistää sitten, kun Opetushallitus asiasta päättää.